

Tot pels lectors

PABLO HERRERA*

Mai no oblidaré la nit que va caure l'últim Scud de la guerra del Golf. Com succeïa cada cop que sonaven les sirenes anti-aèries a aquelles alçades de la guerra, ja ningú anava al refugi, i molt menys amb la màscara anti-gas. Jo estava parlant per telèfon amb la meva dona i, encara que ella hi va insistir, no vaig penjar, al contrari, li vaig explicar tot des del principi: com començaren a sonar les alarmes, com desplegaren els míssils anti-míssils Patriot de la propera base de Dhahran, com es veia la llum de l'Scud aproximar-se i, finalment, com queia el projectil iraquità amb una inusual traça sobre el blanc. Fins i tot vaig treure l'auricular per la finestra per a que la meva dona pogués viure el moment, molt nerviosa. Per un moment vaig reviure els meus orígens ràdiofònics.

Una trucada des de la redacció de Barcelona reclamant la informació que havia de passar aquella tarda em va despertar del breu hipnotisme a que de cop em vaig veure sotmès després d'haver presenciat l'impressionant esclat provocat per la caiguda de l'Scud. "Procura enviar més aviat la crònica" em van advertir. Encara astorat vaig replicar: "sí, però si sonen les alarmes anti-aèries i cau un míssil davant de l'hotel, oi que em deixeu anar al refugi? Podia haver mort!". La resposta em va enfonsar: "és clar,

45

*El Periódico de Catalunya

però és que s'ha de tancar el diari i no podem perdre el temps". Quan els hi vaig explicar el succeït em van dir: "posa unes línies, però només al final". El succés no me-reixia més que unes línies en el meu diari! Tot i que al dia següent, quan la xifra de morts voltava els trenta, se li va donar més consideració.

El fet, que va ocórrer dos dies abans del final de la guerra, em va recordar una de las regles bàsiques de tot bon periodista (mantenir-se com a observador de l'acció, no com a subjecte), cosa que gairebé havia oblidat tot i portar un mes i mig immers dins el remolí bèl·lic causat per la invasió de Kuwait per Iraq i després de cinc mesos a la zona. "Que trist ser periodista!, et fa sentir més inhumà, més fred, més distant" vaig pensar mentres tornava a escriure la meva crònica amb desgana. És clar, la vida seguia i, en definitiva, una guerra és una guerra. S'havia d'explicar els fets amb fredor. Però era trist.

Encara que, pensant-ho bé, més que trist resultava ingrati, fins i tot injust. Però unes hores de reflexió em van permetre veure les coses amb el tremp que suposadament ha de caracteritzar l'enviat especial a una guerra. Si havia tingut l'ocasió de presenciar la caiguda del míssil, d'explicar-ho a la meva dona mentres succeïa i fins i tot d'haver pogut ser víctima del mateix, era gràcies a la meva condició de corresponsal de guerra, una cosa amb la que gran part dels meus col·legues de tot el món han somiat o somien en ser algun dia. O sigui que, ademés, havia de considerar-me un afortunat per estar-hi i poder-ho explicar l'endemà als meus lectors, encara que només fossin unes línies i al final de la crònica.

Clar que des del moment que vaig accedir a viatjar a la zona vaig assumir tots els riscos, encara que hom no s'adona de la cruesa real d'una guerra fins que no la viu, tot i estar en un còmode hotel. Malgrat que des d'agost erem molts els que veníem anunciant una guerra, hom no s'adona del gran cost, humà i tècnic, que suposa una con-

frontació tan tecnològicament sofisticada com ha estat la guerra del Golf.

D'activitat bèl·lica pròpiament dita, en teníem molt poca oportunitat de presenciari-la in situ, trencant així amb la imatge que es sol tenir del que és cobrir la informació d'una guerra. Perquè al front hi van ben pocs. Suposo que si la coalició de forces aliades l'hagués comandada Espanya, els periodistes espanyols haguéssim tingut el privilegi de compartir la primera línia de batalla amb els nostres soldats. Però això va estar reservat a la guerra del Golf per als periodistes nord-americans, britànics i francesos. Em sembla que ni tan sols els saudites o kuwaitians van tenir l'oportunitat esmentada. El "pool" internacional va funcionar massa ocasionalment i els informes procedents dels nombrosos "pools" establerts en els diversos fronts era la nostra principal font d'informació.

Cobrir una guerra té molt d'excitant i poc de gratificant, principalment perquè et toca informar sobre, potser, l'aspecte més desagradable de la humanitat: la liquidació entre homes. Les poques possibilitats que es presenten per estar en primera línia de batalla converteixen l'estada en tediosa. S'acaba per odiar l'ambient del centre de premsa, o el soldat saudita que a cada cantonada demana veure l'acreditació color camuflatge, o el Marine nord-americà que sistemàticament nega qualsevol informació. Els nord-americans, que controlaven la premsa, s'esforçaven per mantenir-nos contents, però les nostres ambicions de veure "sang" per poder explicar després això o allò es veien insatisfetes. Donava la impressió que, com es va demostrar posteriorment, la informació procedent dels "pools reports" del front estava més que censurada i que érem objecte d'una burla diària, per la desinformació que se'ns donava. "No es poden donar detalls a l'enemic" era la frase preferida dels alts comandaments aliats quan els periodistes en reclamàvem més.

Una de les nostres activitats predilectes era la d'actuar

per lliure. Però un dossier sobre “regles de terra” que li era lliurat a tot aquell que s’acreditava posava en coneixement les nombroses limitacions en les que ens trobaríem i que havíem de complir al peu de la lletra (per això ens obligaven a signar una declaració), contràriament patiríem la retirada de la credencial i l’expulsió del país. Sols el final de la guerra va ajudar a relaxar una mica aquestes normes, principalment pel desconcert que va suposar un final tan ràpid com inesperat i que va afavorir que els soldats encarregats de controlar els accessos a les zones considerades “de batalla” rebessin les noves ordres després que la premsa agafés la iniciativa.

Va ser així com els periodistes vam protagonitzar la “segona invasió” de la història de Kuwait, abans fins i tot que s’hagués produït l’alliberament oficial de l’emirat. Entrar a Kuwait va ser tota una experiència tan personal com professional i cadascun dels espanyols que ho vam aconseguir ho vam fer per mitjans diferents. Un equip de la televisió belga, un altre de France 3, dos periodistes finesos i qui signa vam improvisar un comboi de quatre vehicles que va iniciar la marxa cap el nord des de Dhahran el 27 de febrer, darrera la caravana oficial del “pool” internacional, el qual cap de nosaltres hi havíem tingut accés. Les nostres acreditacions de premsa de color camuflatge, el senyal de la victòria i els crits de “free Kuwait!” ens van obrir el pas a través dels nombrosos controls establerts al llarg de la carretera. A la guerra li quedaven menys de 24 hores de vida. Els soldats saudites estaven desconcertats, no havien rebut ordres en cap sentit i no es van atrevir a impedir-nos el pas en zones per les quals poques hores abans passar-hi significava la detenció segura.

A Kuwait, les comoditats en l’allotjament i en la manutenció diària no eren precisament còmodes. Els soldats iraquians havien deixat la ciutat sense aigua ni electricitat i només un hotel, el “Kuwait Internacional”, va obrir les seves portes, a la llum de les espelmes, el primer dia amb

l'única finalitat d'acollir els enviats de premsa. Altres ho van fer a continuació, però també en les mateixes condicions. En canvi, mai abans la premsa internacional va ser tan ben rebuda en un país àrab com ho va ser a Kuwait després de l'alliberament de l'ocupació iraquiana. I mai, ben segur, un periodista s'havia sentit tan sol·licitat i necessitat per informar al món "de les barbaritats comeses per l'exèrcit iraquiana contra el poble de Kuwait", segons resava el salconduit que ens permetia superar cada nit, amb més o menys dificultat, els controls establerts pel toc de queda.

Recordo que una nit vaig participar, indirectament, en un dels tiroteigs que succeïen quasi a diari contra les forces kuwaitianes. Fou una experiència que durant algun temps em va causar malsons. Com cada nit, havia compartit el sopar amb els enviats especials de "La Vanguardia" i de TV3 a l'habitació del seu hotel. Després de les emocions de cada jornada era molt recomanable comentar les incidències amb els companys en un ambient distès.

De tornada al meu hotel, aquell dia estava a punt de superar l'últim control del toc de queda, a pocs metres d'aquest, quan els fars del meu cotxe van servir per a delatar els guàrdies que feien la vigilància. En aquell precís instant es va produir una ràfega de metralladora des de la meva dreta que, encara que no va donar cap dels militars, va ser suficient per provocar el pànic en ells. I en mi també. A instàncies dels guàrdies, vaig apagar ràpidament els llums del cotxe, em vaig ajupir i vaig cobrir-me el cap amb les mans mentre les bales trencaven la foscor. La resta del trajecte fins a l'hotel el vaig fer totalment a les fosques i aixecant de tant en tant el cap per sobre del "tablier" per guiar-me. Des d'aquell dia vaig decidir no saltar-me més el toc i reduir les sessions de relacions públiques, no sopant més amb els enviats especials de TV3 i "La Vanguardia".

dia". A partir d'aleshores, cada nit a les 9 estava a la meua habitació.

La primera impressió que vaig tenir de Kuwait era que l'emirat semblava més una jungla que altra cosa. Les restes bèl·liques iraquianes (tancs, vehicles, munició i fins i tot armes abandonades) es confonien, enmig de la foscor i enmig del fum provocat per la cremada de pous de petroli, amb els kuwaitians que celebraven l'alliberament del seu país. Enmig d'aquest caos, els periodistes cercàvem desesperadament un telèfon des d'on poder enviar les nostres cròniques i així sadollar les nostres ganes de "signar" des de Kuwait, això sí, amb l'excusa moral de satisfer els nostres lectors al dia següent.

Les línies telefòniques amb l'exterior estaven tallades a Kuwait des del mes d'agost. Però, paradoxalment, les televisions van disposar de tots els mitjans per enviar els seus vídeos a temps via satèl·lit. El fet de pertànyer a les diferents associacions internacionals (Visnews, EBU, etc.) els hi suposava tota una garantia encara que s'haguessin trobat enmig de l'oceà o dalt de l'Himalaya! Les grans cadenes (CNN, ABC, CBS, NBC, BBC, ITN o TF1) se les arreglaven soles fins i tot abans que els aliats entressin oficialment a Kuwait, el mateix succeïa amb les agències de premsa internacionals (Reuter, France Presse i Associated Press).

50 Els representants de la premsa escrita, en canvi, ens trobàvem immersos en el més absolut oblit quan ens vàiem obligats a pidolar una línia telefònica aquells primers dies. La lluita era brutal per arribar a ser el primer en demanar el favor, perquè els que venien darrera ja sabien la resposta: "ja ho hem deixat a un altre i ara ho necessitem nosaltres durant tota la nit".

Superat aquest escull, la resta de la feina diària era una bassa d'oli. Encara amb la guerra en marxa, els kuwaitians van rebre amb aclamacions els primers civils foranis que veien entrar al país després de set mesos de total aïlla-

ment: els periodistes. Vam ser acollits com herois, com si fòssim els soldats aliats, com si nosaltres els haguéssim alliberat. La nostra "invasió" de Kuwait va ser tan ampla que en qualsevol racó de l'emirat et topaves amb un col·lega del lloc més remot del món. Fer informació des de Kuwait era tota una delícia. Els kuwaitians es van tornar en poques hores tan hospitalaris que oferien lloc a les seves cases a qualsevol que trobessin. L'oficina que va improvisar en poques hores el Ministeri d'Informació kuwaitià ens asaltava cada matí amb nombroses ofertes. Després, improvisats funcionaris voluntaris ens feien de "cicerone". La paraula clau era "sahafia" (periodista en àrab), ens obria la porta de tot. La gent ens somreia en passar i ens donava les gràcies de forma exagerada.

El pitjor va ser que al cap d'uns dies van començar a proliferar "testimonis" sospitosos i "torturats" de dubtosa procedència. Les fonts del Ministeri d'Informació van començar a inflar les dades i les informacions a mesura que s'anaven esgotant les evidències que ratificaven els soldats iraquians com a "salvatges", a la vegada que els enviats especials que érem allí anàvem elevat les nostres exigències informatives.

Per això vam decidir entrar a Iraq. Kuwait, informativament parlant, estava més que explotat i la revolta interna que patia el país de Saddam era massa seductora com per a desfer l'intent. Els més valents ho van fer en primer lloc i van acabar a Amman després d'haver conegut de molt a prop les presons de Saddam Hussein. Els que els vam seguir ja sabíem quines precaucions agafar, encara que sempre es cometien errors. A l'últim control aliat establert al sudest iraquí abans de la ciutat d'Umm Qasr, els soldats nord-americans ens van dir que "era segur" continuar endavant tot i que ens ho havien desaconsellat en el control de Basora. Així doncs, l'enviat especial de "La Vanguardia", Joaquín Luna, el de la Cadena Ser, Juan Antonio Alcalá i qui signa vam continuar endavant.

Després del soroll internacional que va provocar la detenció i posterior alliberament dels col·legues que ens van precedir, era poc probable que fessin el mateix amb nosaltres, així que ens vam animar i vam creuar fins a territori "enemic" a 20 quilòmetres per hora. A les portes d'Umm Qasr ens vam trobar amb un control iraquí. Preteníem entrar a la ciutat. Els soldats ens van acollir amb tanta por com nosaltres a ells i el company Luna fou acompanyat per dos soldats fins la caserna de la localitat per parlar amb el militar superior, mentre Alcalá i jo vam quedar en companyia d'altres dos soldats.

L'espera fou tensa. El meu company de la Ser i jo fèiem tot tipus de conjectures sobre el que li podia estar passant a Joaquín en el "cuartelillo". "Potser el més prudent hagués estat no intentar-ho", "Com vols que ens deixin passar?", "Passen ja 10 minuts"... ens repetíem contínuament durant els 15 minuts (!) que va durar l'espera. Quan vam veure aparèixer el vehicle amb Luna i dos soldats més, vam respirar tranquils. Lògicament, ens havien denegat l'entrada al poble i, de molt bones maneres, ens van dir que féssim mitja volta. Estava clar que, afortunadament, no volien més problemes. Abans d'ensorrar-nos ens vam considerar uns afortunats per haver trepitjar territori iraquí, sans i estalvis, encara que fos dins la zona controlada per les tropes aliades. A la nostra propera etapa, la localitat fronterera de Safwan, vam ser testimonis de l'esgarrifosa cruesa d'una postguerra en la que milers de persones passen gana i necessitats sense que ningú faci res per elles. El drama kurd vindria molt després. Allò tan sols era el principi. ■